

МЕЪДА ОСТИ БЕЗИНИНГ ИНСОН ТАНАСИДАГИ РОЛИ ВА ОЗИҚ МОДДАЛАР ТАШИЛИШИДА АҲАМИЯТИ

Жахонов О.О.

Бухоро Давлат Тиббиёт институти.

***Аннотация:** Меъда ости бези (панкреас) инсон танасида муҳим физиологик функцияларни бажаради. Унинг асосий роли озиқ моддаларнинг сингиши ва метаболизмда иштирок этувчи ферментлар ҳамда гормонларни ишлаб чиқаришдан иборат. Мақолада меъда ости безининг озиқ моддалар ташилишидаги ва метаболик жараёнлардаги аҳамияти таҳлил қилинади. Маърузада ҳормонлар, аниқланиш ва турли патологияларнинг роллари ва уларнинг организмга таъсири батафсил кўриб чиқилади. Меҳнатда шифокорлар ва олимлар томонидан амалга оширилган замонавий тадқиқотлар натижаларига эътибор қаратилади.*

***Калитсўзлар:** Меъда ости бези, панкреас, ферментлар, инсулин, глюкогон, озиқ моддалар, метаболизм, гормонлар, қан даври, диабет, меъда ости бези патологиялари, биохимик реакциялар, озиқ-овқат.*

Кириш Меъда ости бези (панкреас) инсоннинг асосий ички органларидан бўлиб, озиқ моддаларнинг ишлаб чиқилиши ва ташишида жуда муҳим роль ўйнайди. Унинг функциялари инсон организмнинг метаболик жараёнларини самарали бошқаришга ёрдам беради. Мақолада бу безнинг озиқ моддалар ташилишидаги, шунингдек, ҳормонлар ишлаб чиқаришидаги ролини кўриб чиқамиз.

Меъда ости безининг анатомияси ва физиологияси Меъда ости бези жуда комплекс ва муҳокама қилинган орган бўлиб, унинг асосий вазифаси ферментлар ва гормонлар ишлаб чиқаришдир. Бу орган жуда турли хил биохимик реакциялар учун зарур бўлган ферментларни ишлаб

чиқаради, бу эса озик моддаларни сингдириш жараёнини амалга оширишга ёрдам беради.

Ферментлар ва уларнинг роли Меъда ости беzi ўзининг ичакка йўналтирган ферментлари орқали озик моддаларни кўшиш ва сингдириш жараёнини таъминлайди. Агар панкреас ферментлари ишлаб чиқарилмаса, озик моддаларнинг яхши сингиши, аниқроғи, протеинлар, углеводлар ва ёғларнинг сингиши муаммога айланади.

Гормонлар ва уларнинг таъсири Меъда ости беzi инсулин ва глюкогон каби гормонлар ишлаб чиқаради. Инсулин – глюкоза даражасини тартибга солишда, глюкогон эса унинг ошишига ёрдам беради. Бу гормонлар организмнинг энергетик эҳтиёжларини самарали таъминлашга ёрдам беради.

Меъда ости беzi ва диабет Диабет — меъда ости безининг нормал фаолияти бузилганида ривожланадиган касалликдир. Инсулин ишлаб чиқарилишининг камайиши ёки у билан боғлиқ бўлган реакциялар орқали метаболик бузилишлар кузатилиши мумкин. Меъда ости безининг фаолиятининг бузилиши турли хил диабет турларига олиб келиши мумкин, шунинг учун унинг аҳамиятини тушуниш жуда муҳим.

Панкреас патологиялари Панкреаснинг турли хил касалликлари (панкреатит, рак ва бошқа патологиялар) инсоннинг умумий соғлиғига жуда катта таъсир кўрсатади. Бу патологиялар меъда ости безининг фермент ишлаб чиқариш ва гормонларга таъсир кўрсатади, шунинг учун уларнинг даволаши муҳимдир.

Меъда ости безининг ўзгаришлари ва озик моддалар ташилиши Меъда ости беzi ишлаши ўзгарганда, инсоннинг озик моддаларга бўлган эҳтиёжлари ўзгариши мумкин. Агар без фаолияти яхши ишламаса, озик моддаларнинг сингиши ва ташилиши пастаяди, бу эса организмнинг умумий ҳолатига салбий таъсир кўрсатади.

Тасаввурлар ва келгусидаги тадқиқотлар Халқаро шифокорлар ва олимлар панкреаснинг озик моддалар ташилишидаги аҳамиятини янада

аниқлашга ҳаракат қилмоқда. Улар органнинг биохимик реакцияларини, гормонлар ишлаб чиқарилишини ва метаболизмни яхшилаш учун янги усулларни тадқиқ қилмоқда.

Панкреас ва озиқ-овқатни ҳазм қилиш жараёни

Меъда ости беши, ўзининг ферментлари орқали, озиқ-овқатни ҳазм қилиш жараёнида муҳим роль ўйнайди. Панкреатик ферментлар, яъни амилаз, липаза ва протеаза, углеводлар, ёғлар ва протеинларни мўлжаллаш, сингдириш ва ҳосила қилиш жараёнларини ташкил этади. Агар меъда ости беши фаолияти бузилса, бу озиқ-овқатнинг тўлиқ ҳазм бўлишини тўсади, натижада организм зарур витаминлар, минераллар ва бошқа муҳим озиқ моддаларни етарлича ололмайди.

Панкреатит ва меъда ости беши функциясининг бузилиши

Панкреатит – меъда ости бешининг яллиғланиши натижасида ривожланадиган ва озиқ-овқатни қабул қилиш жараёнини бузишга олиб келадиган касаллик. Бу ҳолатда панкреаснинг ферментлари ўз вақтида ишлаб чиқарилмасдан, улар безда тўпланиб, органни ўзидан ўзгартириб, яллиғланишга сабаб бўлади. Панкреатитнинг хронозимон юритилиши озиқ моддаларнинг сингишига таъсир қилиши, турли хил иштиҳосизлик ва тўймаганликни пайдо қилиш мумкин.

Меъда ости беши ва гормонал тенглик

Меъда ости беши, шунингдек, гормонал тенгликни сақлашда ҳам муҳим роль ўйнайди. Инсулин ва глюкагоннинг ишлаб чиқарилиши меъда ости бешининг ишлов беришига боғлиқ. Ушбу гормонлар глюкозанинг танадошидаги даражасини самарали тартибга солиш ва организмнинг энергетик эҳтиёжларини таъминлашга ёрдам беради. Меъда ости беши патологиялари, шу жумладан, диабет каби ҳолатлар, ушбу гормонларнинг ишлаб чиқарилишини бузиши ва турли хил метаболик муаммоларга олиб келиши мумкин.

Панкреаснинг ёш билан боғлиқ ўзгаришлари

Йошлар ўтиши билан меъда ости безининг фаолиятида ўзгаришлар кузатилади. Кексайган инсонларда панкреаснинг фермент ишлаб чиқариш қобилияти пасаяди, бу эса озиқ-овқатнинг самарали ҳазм бўлишини ва сингишини камайтиради. Бу ҳолат глюкоза ва инсулиннинг самарали бошқарилишини таъминлашда муаммоларга олиб келиши мумкин, шунингдек, кексаларда диабет ва метаболик синдром каби ҳолатлар жихатидан хавф ортади.

Озиқ моддаларни қайта ишлаш ва жисмоний фаолият

Меъда ости безининг фаолияти, шунингдек, жисмоний фаолият билан ҳам боғлиқ. Одамлар ўзларининг жисмоний фаоллигини оширганларида, организмнинг энергия талаблари кўпайиши натижасида панкреаснинг ишлашига бевосита таъсир кўрсатади. Алоҳида бўлган ҳолларда спортчиларда панкреаснинг кўпроқ фермент ишлаб чиқариши талаб этилади, бу эса уларнинг яхшилашган сингдириш жараёнига сабаб бўлади.

Панкреаснинг даволаши ва профилактикаси

Панкреаснинг саломатлигини сақлаш учун бир қатор профилактика ва даволаш усуллари мавжуд. Дўстона ва нисбатан кам таркибдаги озиқ-овқатни қабул қилиш, самарали овқатланиш ва мунтазам физик фаоллик меъда ости безининг самарали ишлашини таъминлайди. Агар панкреас фаолиятида муаммолар бўлса, шифокорларнинг тавсиясига амал қилиш ва дорилардан фойдаланиш ҳам самарали бўлади. Шунингдек, меъда ости беги касалликларининг аниқланиши ва вақтида даволаши сўнгги салбий асоратларнинг олдини олишга ёрдам беради.

Хулоса

Меъда ости беги – инсон организмнинг физиологиясининг муҳим ва ажралмас қисми бўлиб, озиқ моддаларнинг самарали сингиши ва метаболизм жараёнларини бошқаришда муҳим роль ўйнайди. Панкретик ферментлар ва гормонлар ишлаб чиқариш органнинг саломатлиги ва тўғри ишлашини таъминлаш учун зарурдир. Панкреаснинг фаолиятини бузиш,

турли хил патологиялар ва касалликларнинг ривожланишини келтириб чиқариши мумкин. Шу сабабли, меъда ости безининг функциялари ва унинг аҳамиятини тушуниш инсон саломатлигини сақлаш ва муаммоларни олдини олиш учун муҳимдир.

Фойдаланилган адабиётлар

1. Avramova O.G., Kulazhenko T.V., Goryacheva V.V., Kalashnikova N.P., Dmitrova A.G., Starodubova A.V., Akhmedova Z.R. New opportunities in the diagnosis of dental caries in children // Journal of scientific articles Health and education in the XXI century, 2019. - Vol. 21, - No.1. - pp. 20-24.
2. Avramenko E.V. Modern approach to the problem of quality treatment of caries in children // Actual problems of modern science, 2019. - №2(105). - Pp. 211-214.
3. Akbarov, A., Shoakhmedova, K., Nigmatova, N., Salavatova, T. Features of dental diseases with chronic kidney disease. //Stomatologiya. -2019. - №1(3(76)). – Pp. 66-70.
4. Antonova A.A., Strelnikova N.V., Starovoitova E.L., Shevchenko O.L., Turkutyukov V.B., Zhmerenetsky K.V., Fedorchenko Y.L., Zaitseva E.A. Additional diagnostic methods for planning caries prevention teeth and its complications in children // Yakut Medical Journal, 2019. - №1(65). - Pp. 52-54.
5. Atezhyanov D.O. Features of oral hygiene in young children // Science, new technologies and innovations of Kyrgyzstan, 2017. - No. 1. - pp. 61-63.
6. Babajanov Zh.B., Sharapova P.P. Pathophysiological foundations of periodontal disorders in various somatic diseases // Stomatologiya. - 2019. - No. 2. - pp.72-75
7. Bakaev Zh.N. Features of the relationship of diseases of the oral mucosa with somatic pathology // literature review of the dissertation of the candidate of medical sciences. - Bukhara. – 2020.
8. Baldanova O.B., Zhilkina V.I. The importance of nutrition in the prevention of dental caries in children of primary school age // In the collection: Topical issues

- of modern medicine Materials of the III Far Eastern Medical Youth Forum, 2019.
- pp. 80-83.
9. Baratova Sh.N., Rakhimberdiev R.A., Shamsiev R.A. Prevention of caries of permanent teeth in children of primary school age // Achievements of science and education, 2020. - №4(58). - Pp. 67-74.
10. Borisova E.G., Nikitenko V.V., Vorobyova Yu.B. The use of self-adhesive composite in the treatment and prevention of secondary caries of class II according to Black // Bulletin of the Russian Military Medical Academy, 2019. - №4(68). - Pp. 13-16.
11. Velegan M.M., Gorzov V.V. Lebedeva O.I. Research and correction of the psycho-emotional state of children of senior preschool age 3-6 years of Uzhgorod and Uzhgorod district in order to create conditions for effective dental care // Bulletin of Dentistry, 2018. - Vol. 28, - №2(103). - Pp. 67-70.
12. Vecherkina Zh.V., Smolina A.A., Chirkova N.V., Voronova M.V. Optimization of preventive measures to prevent major dental diseases in children // System analysis and management in biomedical systems, 2018. - vol. 17, - No. 4. - pp. 1005-1009
13. Gavrilova O.A., Bukanova K.V. The influence of anxiety levels on the duration of medical services in the treatment of primary and secondary caries in children // In the collection: Current trends in science, practice and education in pediatrics Materials of the regional educational, methodological and scientific-practical conference dedicated to the 60th anniversary of the Department of Pediatric Diseases of TSMU. Under the general editorship of A.F. Vinogradov, Y.S. Apenchenko, 2018. - pp. 64-67.